

Det swingte i Ynglingen

jazz

Einar Eriksen

ENHVER MUSIKKVENN som har fulgt jazzens utvikling gjennom det siste halvt hundre år, lar seg begeistre og forundre over den aksept og respekt den har oppnådd, både som integrert kulturuttrykk på plater, i konsertsaler, på festivaler og i medier. Denne utviklingen vil jeg karakterisere som en uforbeholden generasjonsglede. Norsk jazz er organisatorisk og økonomisk ryddig; stipendier og statsstøtte sørger for at talentene får utviklingsmuligheter på akademier og høyskoler. Resultatet er at bredde og nivå utvikles kontinuerlig. Etterspørselen etter norske musikere i utlandet er for eksempel langt større enn det publikum kjenner til, og norske grupper turnerer i både Europa og fjerne verdensdeler. Det er lenge siden en spillejobb i nabolandet Sverige påkalte intervjuer og applaus. Det er nærmere bestemt seksti år siden.

JEG MINNES denne pionertiden på tampen av førtiårene da en liten krets av byens jazzentusiaster møttes en søndagskveld i Bergens Ynglinge-forenings lokaler på Korskirkeallmenningen. Ikke vet jeg hvem som tok initiativet, men hensikten var å etablere en jazzklubb i Bergen der formålet skulle være å lytte til plater, høre kåserier om de siste trender fra USA og Sverige, og med tid og stunder prøve å skaffe et bedre lokale for musikalsk utøvelse. Jeg fikk vite om samlingen på en skoledans der første generasjons aktive etterkrigsmusikere blant andre var Andreas Skjold, Finn Johannessen (senere Nordal), Tore Faye og Finn Slåtten.

TI-TOLV SJELER møtte opp denne høstkvalden på kvistrommet i Ynglingen, og så vidt jeg husker var der ikke stoler nok til alle. Men der var et piano og oppå det var det plassert en sveivegrammofon pluss en anseelig bunke 78-steinkaker. Tonene fra Goodman, Fats Waller, Lester Young og Teddy Wilson fløt utover i lokalet og bidro til den reneste musikalske vekkelser i de ellers så nøkterne omgivelser. Dizzy Gillespie sørget imidlertid for et stemningsskifte: En av de fremmøtte hadde fått tilsendt en plate fra USA med trompetistens siste progressive påfunn. Her ble vi kjent med hans spesialkonstruerte trompet – og dermed var det gjort.

LYDSTYRKEN og de aggressive tonehøyder påkalte den sindige vaktmester (som i parentes bemerket trodde arrangementet var i regi av en ungdomsklubb med de beste hensikter). Det han oppdaget var ulver i fåreklær som ikke bare lyttet til støyende «negermusikk», men dessuten røkke. Seansen ble kort, og byens første jazzklubb etter verdenskrigen var dermed oppløst før den ble etablert!

DETTE KORTE stemningsbildet illustrerer den kummerlige tilværelsen jazzens fristet i de første etterkrigsår i Bergen. Ikke slik å forstå at den rytme-glade musikken ikke fenget det ungdommelige publikum. Fem års okkupasjon med isolasjon fra musikalsk utfoldelse, lyttemuligheter, platekjøp og samspill hadde tvert i mot bygget opp en lengsel etter frihet og fellesskap. Og jazzens toneverden symboliserte sterkt disse nye mulighetene.

TAPT KJÆRLIGHET: Håvard Stensvold har gjendiktet den mektige sangsyklusen «Die Winterreise». Her er han i en oppsetning av Don Giovanni Grieghallen, sammen med Marita Kvarving Sjøberg.

ARKIVFOTO: JAN M. LILLEBØ

De unge dødes lidelser

cd klassisk

Franz Schubert
«Winterreise – En gjendiktning»
Håvard Stensvold, bassbaryton
Tor Espen Aspaas, klaver
Lawo

1 2 3 4 5 6

Norsk versjon av mektig sangsyklus

WILHELM MÜLLER døde 33 år gammel i 1827 og har skrevet tekstene til den fantastiske sangsyklusen «Die Winterreise». Franz Schubert døde 31 år gammel i 1828 og har tonesatt versene. Müller og Schubert var to unge sjeler som søkte kjærlighet, men aldri fikk det de lengtet etter. I stedet for omsorg og glede, var det sykdom og død som endte livene deres altfor tidlig. «Die Winterreise» er på mange måter den første store syklus i lied-sjangeren, og disse sangene har etablert seg som den ultimate kolleksjon og musikalske ytring som alle

andre komponister har strevd med å nå opp til. Schubert selv mente dette var hans beste sanger.

«**DIE WINTERREISE**» handler om en ensom vandreren som er blitt sviktet av sin kjæreste. En hvileløs vandring i fjellene i frost og kulde blandes med minner og store emosjoner. Etter hvert er vi som lyttere langt inne i sjelen til vandreren, og det gjør ganske vondt når forsmådd kjærlighet og håpløsheten tar overhånd.

FRANZ SCHUBERT har en genial evne til å la teksten få en musikalsk innpakning som svir. Han er både dramatisk fullendt og melodios vakker på en gang. Wilhelm Müllers tyske tekst formidles suverent med en melodilinje som tar vare på vokalenes sangbarhet og konsonantenes gutturale kraft.

Ord som «Ich», «Vergebens» og «Liebe» går naturligvis igjen, og den samlede opplevelse av tekst og musikk er formidabel.

DEN NORSKE bassbarytonsangeren Håvard Stensvold har dristet seg til å lage en norsk gjendiktning av Wilhelm Müllers tekst. Begrunnelsen er på et vis forståelig siden «Die Winterreise» er en syklus på Shakespeare-nivå som kan tåle en oversettelse dersom den er gjort med

ydmykhet og kunnskap. På den annen side er det nettopp samholdet av Müllers tekst og Schuberts musikk som utgjør dette oppsiktsvekkende gode verket. Eksempelvis har knapt noen funnet på å oversette Schillers tekst «An die Freude» fra Beethovens niende symfoni til andre språk. Det ville utvilsomt vært en rar opplevelse.

STENSVOLDS TEKST fungerer best som en pedagogisk inngang til «Die Winterreise». Sammen med pianist Tor Espen Aspaas er det en markant og gripende fremstilling som gis av de 24 sangene. Platecoveret har dessuten gjort plass til den tyske og norske teksten side om side. Et grep som er prisverdig.

ESPEN SELVIK